

АНОТАЦИИ НА ПРЕДСТАВЕНИТЕ МАТЕРИАЛИ, ВКЛЮЧИТЕЛНО САМООЦЕНКА НА ПРИНОСИТЕ

на гл. ас. д-р Блага Петрова Маджурова

Монографии

1. Монографии

2. Маджурова, Б. *Социалните злини - връзки с макроикономическите детерминанти и политики за преодоляването им. УИ "Паусий Хилендарски", Пв., 2021, ISBN 978-619-202-684-4*

Анотация: В световен план след няколко последователни икономически кризи, предизвикани от екзогенни за икономиката шокове, отново въпросите свързани със социално-икономическите проблеми излязоха на преден план и то много по-остро. След невиданата пандемия, социалната политика не може да се разглежда изолирано от икономическия растеж, но в контекста на макроикономическите дисбаланси в Европа и България. Актуалността е в управлението на социалните измерения на икономическата активност като под това понятие следва да се разбира разширен обобщен вид текущото състояние на икономиката, което оценява динамиката на дългосрочния и цикличния ѝ компонент. Преразпределителните процеси без съмнение не губят своята значимост, но фискалният натиск се усилва, прагът на социалната поносимост намалява ако те не са съпътствани от икономически растеж. Отново се постави въпросът дали бедността и неравенството са причина за липса на икономически растеж или липсата на растеж е причина за бедността и неравенството.

Светът е изправен пред множество въпроси относно макроикономическите детерминанти, политиките на фискална строгост, но и социалните измерения на кризата с променени реалности на пазара на труда, съпътствани и от глобализацията, иновациите и цифровата икономика. Кризата задълбочи социално-икономическите проблеми. Доходното неравенство продължава да расте, бедността също, а държавите на ЕС се изправят пред още по-сериозни предизвикателства при възстановяване от пандемията. Изкореняване на бедността, намаляване на неравенството винаги е било и продължава да е приоритет номер едно. Ускоряването на темповете на икономически

растеж е приета цел във всяка стратегия за борба с бедността. Често обаче до голяма степен се игнорира въпросът за неравенството. Нарастващото неравенство заплашва растежа и намаляването на бедността. За да се постигнат глобалните цели от съществено значение е да се направят политиките за растеж по-благоприятни за разпределението. Растежът може да генерира просперитет и възможности. Силният растеж и възможностите за заетост подобряват стимулите за инвестиции във всички аспекти на социалната политика и преодоляването на социалните злини, както и по-голяма ефективност на преразпределителните политики. Това може да доведе и до увеличаване на инвестициите. Следователно силният икономически растеж ускорява човешкото развитие, което пък от своя страна насърчава икономическия растеж. Следва да се има предвид обаче, че при различни условия сходните темпове на растеж могат да имат много различни ефекти върху бедността, перспективите за заетост на бедните и по-широките показатели за развитие на хората. Степента, до която растежът намалява бедността, зависи от степента до която бедните участват в процеса му и споделят в приходите от него. Една успешна стратегия за ограничаване на нищетата трябва да има за основни мерки, които да насърчават бърз и устойчив икономически растеж. Предизвикателството е да се комбинират политики за насърчаване на растежа с политики, които позволяват на бедните да участват пълноценно и така да допринесат за него. Това включва публични политики, които трябва да се изградят за по-доброто функциониране на пазарите на труда, премахването на неравенствата, инвестициите и увеличаване на финансовото приобщаване при непрекъснат контрол на макроикономическите детерминанти. Въпросът, който излиза сега на дневен ред отново е свързан с това дали преразпределителните процеси са вредни за растежа, но намаляват социалните злини или не.

Самооценка: Приносът на настоящето изследване е разглеждането социалната политика през призмата на растежа и в контекста на макроикономическите дисбаланси. То идва и в отговор на призива за по-задълбочена емпирична работа върху растежа и промяната в разпределението. Търси се решение как всъщност следва да се управляват социалните измерение на икономическата активност и кое оказва влияние и подпомага преодоляването на социалните злини. Това следва да послужи като база за формиране на устойчиви, модерни и ефективни публични политики. Анализирани са теоретично

сложните и многопластови връзки активност, растеж, неравенство и макроикономически детерминанти; активност, растеж, бедност и макроикономически детерминанти; активност, растеж, бедност, неравенство. Емпиричното изследване има за цел да доразвие теоретичните аспекти и даде нов поглед върху тези зависимости. Основава се на връзките и взаимодействията между икономическите процеси. Използвани са методите на икономическата статистика като декскриптивния анализ, корелационен анализ, трендови и регресионен анализ, анализът на времеви редове, иконометричния анализ и т.н. чрез софтуер. Общият извод от емпиричното изследване относно намаляването на разликите спрямо ЕС и подобряване на положението в социалните измерения на икономическата система в така наречените социални злини в България е, че няколко са факторите които ясно и категорично влияят положително и негативно върху тях. От една страна икономическият растеж, инвестициите, и ефективното функциониране на пазара на труда се оказват силни фактори за повишаване на общественото благосъстояние. От друга страна инфлацията действа видимо негативно. Относно ролята на активната икономическа политика основана на отпускане на дълговите и фискалните рестрикции, нейните резултати не са толкова категорични и до някъде спорни. Обяснението се крие в начина на прилагане на финансовите средства по дефлационната и дългова политика посредством икономическата и социалната политика. Липсата на ефективност в разпределението на средствата и на приложените мерки създава от една страна спорен резултат от държавната намеса в социалната сфера, а от друга е поле за допълнително изследване относно подобрене на ефективността на база постигнатите резултати и добрите европейски практики.

Изведени са резултатите от емпиричното изследване като на тази база са анализирани публичните политики с техните силни и слаби страни. Сложната и многопластова структура на социалните злини и възможностите за преодоляването им водят до необходимостта от преструктуриране на политиките на ЕС и България.

3. Стоянова, Д., Райчев, Ст., Маджурова, Бл. Социална кохезия (Национални, регионални и структурни измерения в контекста на България- ЕС- Западни Балкани). УИ Паусий Хилендарски, Пловдив., 2019, стр. 385, ISBN 978-619-202-442-0

Анотация: Концепцията за социалната кохезия започва да придобива все по-голяма актуалност поради нови процеси и явления в съвременния свят като възникващите заплахи за ценностите и нормите в обществата, породени от въздействието на глобализацията и ускорените икономически, политически и демографски промени, нарастващата поляризация между хората, страните и регионите. Всичко това налага преосмисляне на настоящите практики и насочване към по-социално ориентирани политики, съобразени с изискванията на новото време.

През последните няколко десетилетия в Европа се наблюдават едни от най-всеобхватните интеграционни процеси не само в икономически и политически план, но и в социален. Премахването на границите между страните членки на ЕС и глобализацията на икономиката несъмнено оставиха своя отпечатък върху европейската социална политика. Тези процеси са съпроводени със значителни трудности при поддържането на благосъстоянието поради увеличаване на социалната уязвимост.

Държавите, обект на политиката на разширяването на Европейския съюз изпитват ефектите от евроинтеграцията в различни аспекти - икономически, социални, политически. Наред с това те се изправят пред редица предизвикателства, породени от вътрешни (стареене, различия в културите, различия в доходите, структурни промени и други) и външни въздействия (глобализация, емиграционен натиск и други). Възможностите за разширяване са свързани с постигане на по-голямо благоденствие в ново присъединените и присъединяващите се държави. Целта на ЕС е създаване на обединена Европа, в която свързаността между отделните страни в региона е по-силна. Социалното, икономическо и териториално сближаване в голяма степен определят развитието на процеса на свързаност между страните.

За по-доброто разбиране на социалната кохезия е направен опит да се изясни същността на самото понятие. С оглед на това е направен преглед на литературата относно социалната кохезия. Това дава възможност да се очертаят теоретичната рамка, както и основните зависимости и допускания, които служат като основа при формирането на тезата на настоящото изследване, както и при изграждането на подхода за анализ и оценка на социалната кохезия в национално, регионално и структурно измерение в контекста на България - ЕС - Западни Балкани. При реализацията на методологичната рамка на изследването е оценено достигнатото равнище на социална

кохезия по линия на пазара на труда, образованието и социалните условия в страните от Западните Балкани и ЕС. Анализирани са и резултатите от кохезионните политики.

Целта на разработката е да се оцени достигнатото равнище на приобщаване на България, държавите от Западните Балкани и ЕС. На първо място се налага необходимостта от изясняване на смисъла, който се влага в понятието социална кохезия. Въз основа на това е направен преглед на по-известните разбирания за социална кохезия, които имат отношение към: причините за появата на социалната кохезия; факторите, които влияят върху социалната кохезия; възможностите за развитие на социалната кохезия; инструментариумът за измерване на социалната кохезия, както и кохезионните политики. Прегледът на концепциите за социална кохезия е основа за избор на най- подходяща дефиниция на понятието за целите на настоящото изследване.

Самооценка: Приносът на изследването в голяма степен е изводът за ролята на публичните политики, които на този етап не успяват да спомогнат за сближаване на България и ЕС и това е сигнал за тяхното преосмисляне. Още повече, че при присъединяване на Западните Балкани към ЕС се поражда все по-вероятния и силно негативен сценарий за България за поставянето ни в една група с държавите от Западните Балкани и обособяването на Балканите като втора или трета скорост, която би могла да се оформи в рамките на ЕС. Използван е причинно-следствен анализ, чрез който е направена задълбочена оценка на социалната кохезия и е разкрита биполярната функция на социалната кохезия- като независима и резултативна променлива. Като основа за разбирането на състоянието на социалната кохезия, факторите за появата ѝ, както и последствията от нея, служат основните теоретични концепции по отношение на социалната кохезия като функция на социалното включване; социалната кохезия като функция на социалния капитал; и социалната кохезия като функция на институциите (провежданите политики). От особена значимост е извеждането на важността на провеждането на ефективна социална политика за постигането на по-голямо социално сближаване. Въпреки че социалното сближаване е функция от социалното включване и от социалния капитал, за да са възможни те, е необходимо да има ефективни институционални интервенции. От една страна, социалното включване е резултат именно от добрата политика, включваща защитата на социалните права, насърчаването на качествения образователен процес и оттам - активно включване на

пазара на труда, което е възможност и за достъп до финансови ресурси. От друга страна, социалният капитал е следствие от социалното взаимодействие на индивидите, но за да е качествено, то се извършва съгласно с определени институционални норми и правила, насърчаващи формирането на социално сплотено общество.

4. Райчев, Ст., Маджурова, Бл., Стоянова, Д., Влияние на глобализацията върху характера на работните места и заетостта, Университетско издателство "Паусий Хилендарски", Пловдив, 2020, 328 стр., ISBN 978-619-202-563-2

Анотация: Концепцията за променящия се характер на работните места започва да става все по-актуална поради новите процеси в съвременния свят, породени от глобализацията и свързаните с нея последици като технологични промени и либерализация на пазарите, които, от друга страна, са източник на нови възможности и предизвикателства пред развитието на икономическия, демографския и политически живот. Различните аспекти на глобализацията имат различни ефекти, които са разпределени неравномерно между отделните региони, пазари и граждани и които водят до поляризация между тях. Така например пазарът на труда и характерът на работните места също са подложени на въздействието на глобализацията и произтичащите от нея фактори, които се обединяват и тяхното действие става още по-значително. Всичко това налага преосмисляне на настоящите практики и необходимост от прилагане на програми и мерки, съобразени с изискванията на новото време, а именно те да са насочени към постигане на растящи, устойчиви и приобщаващи икономики. Движеща сила за постигане на дългосрочен икономически растеж е ефективното обединяване на производствените фактори труд и капитал, което става възможно благодарение на използването на технологиите. Като ключовият елемент на технологичния прогрес в световен мащаб са иновациите, именно поради тази причина е необходимо да се проследят възможностите за разширяването им.

Технологичният прогрес и иновациите остават безспорен отпечатък върху работния процес, организационните форми и структурата на работните места. Професионалната структура се изменя като отмират професии, свързани с индустрията и се появяват нови професии, профилът на които включва ключови квалификации в сферата на информационните технологии; езикови; комуникационни умения и др. Тези

нови предизвикателства пред проектирането на професиите налагат по-голяма гъвкавост и адаптивност. Съществената промяна в структурата на работните места пренасочва труда към развойните дейности. Това води и до промяна на образователния процес. Той не приключва с получаване на образователна степен, а напротив- започва със стартиране на работата, именно заради динамиката на работните места. Поради тази причина се засилва ролята на политиките за учене през целия живот, чрез които става възможно адаптирането на работната сила към промените на пазара на труда и към потребностите на икономиката. Всичко това налага по-доброто разбиране на технологиите и иновациите, поради което е необходимо да се изясни и същността на самите понятия. Въз основа на това е направен преглед на литературата относно технологичния прогрес и иновациите. Така става възможно очертаването на теоретичната рамка и на основните зависимости и допускания, които са основополагащи за формирането на тезата на настоящото изследване, както и за изграждане на подхода за анализ и оценка влиянието на технологичния напредък/ иновациите върху характера на работните места. При реализацията на методологичната рамка на изследването е направена оценка на ефектите на технологичния напредък/ иновациите върху пазара на труда и в частност върху характера/ структурата на работните места. Акцент е поставен и върху политиките, стимулиращи разпространението на иновациите, както и върху резултатите от действието им.

Самооценка: Приносът на изследването в голяма степен е в представянето и интерпретацията на различните страни и механизми на изследваната взаимовръзка-глобализация/иновации- заетост, както и в детайлният анализ на инструментариума за оценка на иновациите. Настоящата монография допринесе в голяма степен до по-задълбоченото осмисляне за връзката между глобализацията и работните места. За последните години глобализацията промени в някои сектори драстично, в други по-слабо, предпочитанията на индивидите за трудова реализация, търсенето на работодателите от качество и количество на работната сила спрямо притежанието на знания и умения, свързани с новите икономически реалности, технологизацията, автоматизацията и роботизацията. Глобализацията оказва най-силно въздействие върху пазара на труда посредством влиянието на технологиите, променяйки самото разбиране дори за работно място и заетост. В този смисъл това намери отражение в огъвяването

на заетостта и дистанционността на работното място; новите управленски методи, като промени в системата за управление на човешките ресурси и т.н. Не на последно място глобализацията оказва въздействие върху пазара на труда и посредством промените в икономическите отношения, либерализирането и интернационализирането на стоковете, капиталовите и трудовите потоци под влияние на новите технологии, транспорта, наднационалните организации и множеството споразумения за свободно движение на производствените фактори и крайни стоки и услуги. Още повече, че през последните десетилетия без съмнение се наблюдава рязко развитие на технологиите, включително и на дигиталните платформи и появата на „gig“ икономиката, което оказва съществено влияние върху икономическите сектори. Този феномен вече се определя като „четвърта индустриална революция“, част от глобализационните и иновационните процеси. Глобализацията, технологичният прогрес и демографските промените са факторите, които оказват дълбоко влияние върху компетенциите, свързани с новите работни места, което налага преосмисляне на цялостната образователна политика. В резултат новите работни места, появили се под влияние на глобализацията, изискват, освен различни умения и компетенции, нова форма на управление на публичните политики. Традиционните системи на социална защита, регулациите на пазара на труда, както и данъчната политика вече няма да изпълняват своите функции, изправени пред новата реалност. В противен случай има риск от увеличаваща се бедност, а оттам и неравенство. Правителствата не могат вече да отлагат реформирането на системите, а трябва да търсят нови възможности, за да гарантират ефективност на трансферите и икономически растеж.

II. Глава от колективна монография

1. Стоянова, Д., Маджурова, Б., Райчев, С. Социална кохезия в сферата на образованието - достигнато равнище в България, ЕС и Западни Балкани. Европейската интеграция днес - някои проблеми и възможности. УИ Паусий Хилендарски, стр. 99-138, 2019 ISBN 978-619-202-418-5

Анотация: Европейският съюз следва идеята за поддържане на мира, демокрацията, стабилността и просперитета в Европа. Поемането на ангажимент за прилагането на тази идея е и едно от условията за присъединяване на новите страни членки. Стремещт на ЕС е насочен към постигане на единна Европа, като за целта е необходимо да подобри свързаността между отделните страни в региона. Процесът на свързаност между страните е подчинен в голяма степен на икономическото, социалното и териториалното сближаване. Възможностите за разширяване на ЕС се разкриват с европейската перспектива за присъединяване на Западните Балкани към ЕС, като ключова роля за поставянето на този въпрос като приоритетен има страната ни по време на българското председателство на Съвета на Европейския съюз. Част от политиката по разширяване на ЕС е постигане на социална кохезия между ЕС и страните от Западните Балкани. За целите на настоящата разработка социалната кохезия е разгледана в контекста на постигнатото равнище на образователна свързаност. На базата на аналитичен преглед на основните теоретични модели и концепции, имащи отношение към разбирането на социалната кохезия, и инструментариума за измерване на социална кохезия е изградена методологичната рамка на изследването, при реализацията на която е оценено достигнатото равнище на социална кохезия по линия на образованието на Западните Балкани спрямо ЕС. Анализирани са и ефективността на кохезионните политики.

Самооценка: Особеният принос в изследването е в извеждането на ролята на образованието като фактор за постигането на сближаване и намаляване на дисбалансите между страните в ЕС и Западните Балкани. От контекста на чувствителната политика в областта на образованието и предстоящото разширяване на ЕС иновационните мерки ще трябва да бъдат задълбочено анализирани. Прилагането на нов вид политика на сближаване в сферата на образованието ще е необходимо поради различното социално-

икономическо развитие на страните членки. Именно кохезията е фундаментът, върху който ще се изгражда бъдещият обединен и икономически развит съюз. Извеждат се изводи по отношение на политиките по образованието в България. Планираните средства по линия на ЕСФ и кохезионните фондове се усвояват и разходват с лаг.

СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИ

2. Raychev, R., Stoyanova, D, Madzhurova, B. Macroeconomic measures on the phenomenon of working poverty. Cause-effect analysis. Innovativity in Modeling and Analytics Journal of Research vol. 2, 2017, pp.49-67 iMAJOR , ISSN 2534-9619

Анотация: Настоящата разработка изследва макроикономическите измерения на феномена работещи бедни. Те представляват сериозен икономически и социален проблем, който е свързан с неефективното използване на ресурсите в националната икономика и неспособността на значителна част от работещите бедни да участват активно в потреблението и по този начин да допринесат за икономическия растеж. В допълнение, това явление е причина и за обезлюдяване на цели райони.

Самооценка: Особеният принос е изследването на характерната за Източна Европа група на „работещи бедни“ и връзката им с ключови макроикономически индикатори. Изведен е проблемът, че те вече формират трайна тенденция, а ниската цена на труда няма бъдеще в икономика, основана на знания и учене през целия живот. Решението на проблема „работещи бедни“ не може да се намери лесно, защото пазарът на труда се анализира самостоятелно, а безработицата и заетостта са неразривно свързани със социалната система, макроикономическата политика и образованието. „Работещите бедни“ от една страна са и причина и следствие от икономическия растеж. Резултатите от изследването показват, че проблемът пред работещите бедни не е само ниската минимална работна заплата, а и като цяло ниският размер на съвкупния доход, разпределен между членовете на домакинството. Бедността сред работещите се дължи на множество фактори - ниски заплати; недостатъчни часове; ниски доходи; размер и тип на домакинството; липса на трудова квалификация и ниска образователна степен; ниска интензивност на труда и др. Всички тези фактори трябва да се вземат предвид при

провеждането на публичните и най-вече на социалната политика.

3. Yulia V. Dzhabarova, Blaga P. Madzhurova, Stefan A. Raichev, Dobrinka I. Stoyanova, Dimensions of young adult policies impact on a comparative principle at an european level, Economy & Business, Volume 12, 2018 ISSN 1314-7242

Анотация: Настоящата статия разглежда някои приоритетни политики за учене през целия живот на европейско ниво. Целта е да се предостави основен задълбочен анализ и оценка на ефективността на тези политики и как те подпомагат прехода на младите хора от образование към заетост и общото им благополучие. Заключениеето в настоящето изследване идентифицира положителните и отрицателните ефекти в някои европейски страни и подчертава критичните точки за по-нататъшни изследвания. Целта на изследването е да се идентифицират най-добрите практики чрез анализ на политиките за учене през целия живот.

Самооценка: Особеният принос на публикацията са резултатите, получени на база на емпирично изследване проведено на база на първични статистически данни, а именно теренно проучване чрез дълбочинни интервюта на с млади възрастни и експерти. Въз основа на информацията, събрана в деветте национални доклада, са идентифицирани различните възприятия за социалните очаквания, които са в основата на политиките и инициативите, като по този начин се измерват възможностите на индивидите да създадат субективно значение. Изследването на житейския курс подчертава как проблемите в едно измерение на живота оказват натиск върху поведението на хората в други измерения на живота. Освен това в тази част от изследванията също така се задава въпросът как опитът на младите възрастни съвпада с възгледите на експертите. След това културната политическа икономия изследва как се избират политики сред много алтернативи, а понякога и как се изграждат целевите групи в съответствие с този избор. И така, уязвимите млади възрастни се очаква да отговорят на социалните норми, установени от някой друг. Това е наистина сложен семиотичен процес, при който създателите на политики дефинират посоката на развитие, а професионалистите развиват своя опит. Резултатът е съвкупност от комбинации между йерархично и мрежово управление. Основният извод, който следва

от анализа, е, че повечето млади хора, участващи в интервютата на това проучване, вярват, че политиките за учене през целия живот в крайна сметка им помагат.

4. Стоянова, Д., Райчев, С., Маджурова, Б., Фискална консолидация на новите страни членки на ЕС, Управление и образование Т. 15 (1) 2019 стр. 111-115, 2019 ISSN 13126121

Анотация: Глобалната икономическа и финансова криза от 2008 г. разкри необходимостта от задълбочено изследване на ефективността на фискалната политика и нейното въздействие върху икономическия растеж през различните фази на икономическия цикъл в държавите-членки на ЕС. Налице е дискусия по този въпрос поради различните възгледи на съществуващите икономически теории за ролята на държавата в икономиката. Това изисква задълбочен анализ на публичните приходи и разходи и тяхното въздействие върху БВП. Необходимостта от увеличаване на държавните разходи в новите държави-членки на ЕС изведе въпроса за фискалната консолидация на преден план. Ефектът от макроикономическите процеси върху промените в публичните разходи също влияе върху по-дългия процес, както и върху дългосрочния икономически растеж. Необходимостта от намаляване на разходите или повишаване на данъците поставя новите държави-членки пред сериозни изпитания поради необходимостта от фискална консолидация.

Самооценка: Основният принос на публикацията е свързана с изследването на необходимостта от фискална консолидация на новите страни членки на ЕС, от една страна, но от друга и социалната цена, която обществото заплаща за нея. Анализирани са динамиката на основните макроикономически агрегати и показатели за държавна намеса, като публични приходи, разходи и оценка на тяхната роля върху икономическата система. Отчита се, че България основно залага на косвените данъци в приходната част на бюджета. Следователно с тази структура бюджетните приходи са силно зависими от ефектите на икономическия цикъл, което при наличието на постоянни или трудно променливи държавни разходи може да възпрепятства постигането на бюджетните цели. Важните фактори, които оказват решаващо влияние върху резултатите на фискалната консолидация са обемът на натрупалия се държавен

дълг, също както и нивото на развитие на икономиката и начините за привличане на финансови ресурси с цел финансиране дефицита на сектора на държавното управление.

5. Stoyanova, D., Madjurova, B. , Raichev, S.; Social Cohesion (Bulgaria - EU - Western Balkans)., Economic Studies, Volume 28, Issue 3, 2019, pp 96-124, ISSN: 0205-3292

Анотация: В настоящото изследване се разглежда социалната кохезия между Западните Балкани, България и ЕС в контекста на пазара на труда. Направен е преглед на по-известните теоретични концепции, имащи отношение към разбирането на социалната кохезия, както и на инструментариума за нейното измерване. Въз основа на направения анализ на индикатори, свързани с динамиката на пазара на труда е оценено постигнатото равнище на сближаване между изследваните държави. Представени са основните стратегии и политики на ЕС за насърчаване приобщаването на държавите от Западните Балкани по пътя на тяхното бъдещо членство. Посочват се критични точки за необходимостта от ключови реформи в националните политики за засилване на социалната кохезия в контекста на пазара на труда, като важно звено от веригата от политики на социалното сближаване.

Самооценка: Основният принос на изследването е че се разглежда така актуалният въпрос относно присъединяването на Западни Балкани към ЕС и влиянието, което това ще окаже върху България. Разглежда се въпросът дали това няма да има негативно отражение върху нашата страна и дали тя няма да попадне в една група с тях, с което да се формират Балканите като втора или трета скорост в рамките на ЕС. Резултатите, до които се достига показват, че неравенството в пазарните доходи за населението в трудоспособна възраст остава високо и това е фактор, който оказва силно влияние върху липсата на напредък в сближаването на страните от Западните Балкани и ЕС. Бедността, високата безработица, сивата икономика, ниските заплати, корупцията, злоупотребата с длъжности, емиграцията на квалифицирани работници, дискриминацията срещу малцинствата и изтичането на мозъци са въпроси, които засягат всички страни от Западните Балкани.

6. Raychev, St., Stoyanova, D., Madzhurova, Bl. *LLL policies as an opportunity to promote growth and social inclusion. Jubilee International Scientific Conference "ECONOMIC AND SOCIAL [DIS] INTEGRATION", УИ „Паисий Хилендарски“ ISBN 978-619-202- 565-6, pp. 620-628*

Анотация: Настоящата статия разглежда политиките за учене през целия живот и тяхното въздействие върху младите хора. От една страна, се анализират възприятията на младите за социалните очаквания, които имат във връзка с разглежданите инициативи. От друга страна, политиките се анализират чрез обобщаване на резултатите от интервютата с експерти от политиката по заетостта и образованието. Предложенията за промяна и усъвършенстване на ученето през целия живот се определят с цел постигане на по-голям икономически растеж и по-устойчиво социално включване на младите хора.

Самооценка: Настоящото изследване показва значимостта от политиките за учене през целия живот, които водят до икономически растеж и социално включване на всички групи и особено на тези в риск, като младите възрастни. Резултатите от изследването показват, че е необходимо да се предприемат конкретни стъпки за интегриране в първичните позиции на пазара на труда или за реинтеграция в системата на образование и обучение; придобиване на някакъв общ трудов опит; предоставяне на практически знания и умения; улесняване на официалното признаване на неформално придобити професионални умения; придобиване на нови умения и знания, особено практически компетенции; повишаване на компетентностите на младите възрастни с цел повишаване на тяхната конкурентоспособност, развитие и надграждане на техните кариерни или ежедневни управленски умения, както и техните способности за учене през целия живот. Всички работници, които са причина за променящата се реалност на пазара на труда, трябва да учат през целия живот. Ученето през целия живот, държавните политики и усилията на участниците към тях днес са без алтернативно и задължително условие за подобряване на благосъстоянието на обществото.

7. *Маджурова, Б., Райчев, С., Стоянова, Д., Социалното предприемачество в България като част от интеграционните процеси - проблеми и перспективи за развитие. Jubilee International Scientific Conference "ECONOMIC AND SOCIAL*

[DIS] INTEGRATION”, УИ „Паусий Хилендарски“, ISBN 978-619-202-565-6, 222-237 стр.

Анотация: Социалното предприемачество е съществен елемент на социалната икономика. Безспорно през последните години социалните предприятия придобиват все по-голямо значение за развитието на икономиката и в частност на пазара на труда в България. Тяхната роля за стимулиране на икономиката и възможността да осигурят равен достъп до пазара на труда и подобряване на интеграцията на хората в неравностойно положение налага по-задълбочен анализ. Настоящата статия представя проблемите и перспективите за развитие на социалното предприемачество в България, както и икономическите и социалните ефекти, които те генерират.

Самооценка: Основният принос на изследването е извеждането на значимостта на социалното предприемачество, особено за уязвимите групи. То е възможността, която имат да се интегрират в трудовия пазар, а оттам и в обществения живот. Социалните предприятия постигат тази цел чрез нейното приоритизиране и чрез насочване на разпределянето на печалбата, именно към откриване на нови работни места. Анализирани са и изведени трудностите пред социалното предприемачество в България, свързани с осигуряване на финансови ресурси; наемането на служители; развитието на предприемачески умения; осигуряването на институционална и правна база и по-голяма прозрачност в работата на институциите и др. Акцент се поставя върху ролята на социалния предприемач и на социалното предприемачество, които като цяло се явяват като двигател на социалната икономика. Необходимостта от прилагането на социалното предприемачество се поражда именно от приноса, който то има за посредничеството, от една страна, между политиките и програмите, насочени към премахване на бариерите при прилагането на граждански, икономически, социални и политически права, и от друга страна, представителите на рисковите социални групи.

8. Stoyanova, D, Madzhurova, B. Raychev, St. Cross-case analysis of local/regional networks in LLL policy-making across Europe. Годишна научна конференция на тема: Интереси, Ценности, Легитимност: Международни, Европейски и Национални измерения. УНСС, София, 2020 г. , стр. 94 - 105, ISBN 978-619-232-331-8

Анотация: Този документ обсъжда някои междусекторни анализи на регионални / местни мрежи в разработването на политики за учене през целия живот въз основа на докладите от казуси от страните-участнички, като се провежда анализ на кръстосани случаи, за да се идентифицират моделите на мрежите за създаване на политика, участващи в оформяне, формулиране и прилагане на политиките за младите възрастни, както и най-добрите практики за интегриране на политиките в икономиката, труда, образованието и индивидуалните житейски курсове. Освен това, анализът на различните случаи е насочен към описание на начините, по които различните мрежи за създаване на политика въплъщават различни видове механизми / предположения за нуждите и пътищата за активиране на получателите. Целта на проучването е да се идентифицират най-добрите практики в страните от Европа.

Самооценка: Настоящото изследване допринася за разбирането чрез кръстосания анализ на политиките за учене през целия живот. политиките за учене през целия живот. Без съмнение са от изключителна важност за развитието на икономиката, но също така анализът показва, че в цяла Европа многократно са описвани като силно фрагментирани и често противоречащи си по отношение на целите си, целевите групи и начина на изпълнение. Те могат да доведат до непредвидени ефекти, когато не са подходящи за силно разнообразните целеви групи, въпреки че целят подобряване на икономическия растеж и социалното приобщаване за младите възрастни. По-специално, първо, по отношение на мерките, насочени към младите възрастни, може да се наблюдава липса на координирано разработване на политики; второ, що се отнася до високата фрагментация на политиките, могат да се наблюдават различни ефекти в различен контекст, повдигайки въпроса, че тези политики са подходящо пригодени към техните целеви групи.

9. Raychev, S. Stoyanova, D., Madzhurova B., The impact of innovation and technological progress on the labour market, сп. Статистика, Брой 2/2020, Изд. Национален Статистически Институт, С, 2020, ISSN 2367-5489, , 81-98 стр.

Анотация: Статията предоставя задълбочен емпиричен анализ на ефектите на иновациите и технологичния прогрес върху пазара на труда. Проучва се променящият се характер на работа и структурата на работните места в резултат на разпространението

на иновациите. Разглежда се и ролята на институциите за управление на иновациите. Акцентира се върху защитата на работните места чрез увеличаване на инвестициите в човешки капитал, прилагане на политики за учене през целия живот и засилване на социалната защита.

Самооценка: Настоящото изследване допринася за по-доброто осмисляне на влиянието на иновациите и технологичния прогрес върху пазара на труда и икономическия растеж. Това става чрез анализ на трудовия пазар и свързаността му с новите технологии. Чрез използването на дигиталните технологии, предприемачите създават глобални платформи, различни от традиционните производствени процеси, доминирани от входно-изходните системи. В ЕС и България се извършва преливане на работна ръка от първичен и вторичен (тип) към третичен въз основа на връзката между научния и технологичния прогрес. Подобна реалност води до необходимостта от преосмисляне на публичните политики в областта на образованието, социалните и фискалните системи на страната.

10. Raychev, S., Madzhurova, B., Stoyanova, D., Policies and innovations to promote economic growth and employment in the age of globalization, 13th Economics & Finance Virtual Conference, Prague ISBN 978-80-87927-95-3, ISES DOI: 10.20472/EFC.2020.013.014 pp. 173-191

Анотация: През последните две десетилетия икономическите отношения са белязани от фундаментални промени. Глобализацията, четвъртата технологична революция, глобалната икономическа криза от 2008 г. са само част от предизвикателствата, пред които е изправена всяка национална икономика. Използвани са методи за илюстриране на динамиката на времевите редове на основни икономически показатели чрез графични и таблични инструменти за визуализация. Анализът на кръстосана корелация, с помощта на статистически софтуер, се прилага за изследване на връзката и взаимодействието между използваните показатели. Изследването е проведено в контекста на България и ЕС28 за десетгодишен период по икономически сектори и демографски групи. В днешното преосмисляне на икономическите доктрини необходимостта от предефиниране на икономическите политики е от решаващо

значение, за да се намери правилният път за управление на икономическата система чрез иновации, за увеличаване на богатството чрез устойчив икономически растеж и ефективен пазар на труда.

Самооценка: Настоящото изследване допринася за по-доброто разбиране на връзката иновации и устойчив растеж. Новата природа на работните места и оценката на публичните политики се разглежда в три основополагащи взаимосвързани измерения: глобализация, технологичен напредък и демографски промени. Анализът показва, че новите работни места, появили се под влияние на трите измерения изискват, освен различни умения и компетенции, нова форма на управление на публичните политики. Регулациите на пазара на труда вече няма да изпълняват своите функции, изправени пред новата реалност. В противен случай има риск от увеличаваща се бедност, а от там и неравенство и невъзможност за икономически растеж. Правителствата не могат вече да отлагат реформирането на системите, а трябва да търсят нови възможности, за да гарантират ефективност на трансферите и икономически растеж. Този проблем е още по- сложен в контекста на световната финансова и икономическа криза през 2008г., която ги постави пред необходимостта да обръщат все по-голямо внимание върху фискалната стабилност, а и запазването на степента на социална поносимост, изразяващо се в недопускане на лишения от достигнатото ниво на благосъстояние и загуба на човешкия капитал, от една страна, и поддържането на устойчив икономически растеж, от друга страна, което изисква финансиране с по-високи данъци или осигуровки, структурни реформи или нарастване на държавния дълг. Нестандартни форми на заетост, резултат от глобализационните и иновационните процеси, се превърнаха в съвременна характеристика на трудовите пазари по целия свят.

11. Стоянова, Д., Маджурова, Б., Димитрова, Г., Райчев, С., Насърчаване на сътрудничеството между висшите училища и бизнеса, сп. Стратегии на образователната и научната политика, Vol. 28, Number 5, 2020, ISSN 1310-0270 стр. 453-467

Анотация: Настоящата статия разглежда ролята на висшите училища (ВУ) и бизнеса за създаване и разпространение на иновации. Емпирично са изследвани динамиката и връзката между иновациите и основни макроикономически показатели за

икономически растеж, пазар на труда и доходно неравенство в България и ЕС. Резултатите показват, че възприетата посока на развитие от ЕС и България в контекста на иновационни нововъведения - наука, научни постижения и публични иновативни подходи и политики, оказва положително въздействие върху икономическия растеж и пазара на труда.

Самооценка: Особеният принос е в извеждане на ефектите от инвестициите в научноизследователска и развойна дейност върху основните компоненти на икономическото развитие като икономически растеж и пазар на труда. Подчертава се водещата роля на иновационната активност и динамиката в разходите за НИРД за стимулиране на сътрудничеството между университетите и бизнеса. Изследва се връзката и динамиката в сравнителен анализ като се правят изводи и заключения относно ролята на иновациите върху икономическия растеж и пазара на труда. Открити са основните фактори, които водят до създаването, развитието и разпространението на иновациите. Анализирани са организациите, в това число университетите и научноизследователските центрове, които в най-голяма степен са отговорни за създаването на иновациите. Изведени са положителните ефекти от иновациите върху икономическия растеж и заетостта в България и ЕС. Предизвикателството пред ЕС и България към повишаване на икономическия растеж, намалявайки размера на една от основните социални злини - неравенството, е без съмнение изключително трудна задача. В условията на засилена глобализация на икономическите отношения именно иновациите и конкурентоспособността са пътят към постигане на това толкова желано устойчиво развитие и растеж.

12. Raychev, S., Dimitrova, G., Madzhurova, B., & Stoyanova, D. (2020). Innovations as a Factor for Economic Growth and Labor Market Development. Marketing and Management of Innovations, 3, 22-31. <http://doi.org/10.21272/mmi.2020.3-02> ISSN 2218-4511 (print); ISSN 2227-6718 (on-line)

Анотация. Статията обобщава аргументите и контрааргументите в рамките на научната дискусия за ефектите от инвестициите в научноизследователска и развойна дейност върху основните компоненти на икономическото развитие, като икономически растеж, конкурентоспособност, пазар на труда и намаляване на неравенството.

Основната цел на изследването е да подчертае позицията на България в световната икономика по отношение на развитието на НИРД. В рамките на статията е направено сравнение на динамиката на разходите за НИРД в България и ЕС28 през призмата на иновациите в бизнеса и висшето образование. Систематизирането на литературни източници и подходи за решаване на проблема показва, че НИРД са предизвикали промени в пазара на труда, които водят до необходимостта от адаптиране на университетската система. В момента има изоставане. Методологични инструменти от това изследване са, както следва: метод за обработка на количествени данни, съдържание и сравнителни анализи, ситуационен и секторен анализ и графичен динамичен анализ. Обект на изследване е динамиката на инвестиции в иновации в България и ЕС28. Акцентът е поставен върху ролята на изследователските центрове, предприятия, клъстери и образователни институции за развитието на НИРД, за да се оцени нивото на иновации, постигнато чрез НИРД.

Самооценка: Настоящото изследване допринася за извеждането на ефектите от инвестициите в научноизследователска и развойна дейност върху основните компоненти на икономическото развитие като икономически растеж и пазар на труда. Подчертава се водещата роля на иновационната активност и динамиката в разходите за НИРД за стимулиране на сътрудничеството между университетите и бизнеса. Изследва се връзката и динамиката в сравнителен анализ като се правят изводи и заключения относно ролята на иновациите върху икономическия растеж и пазара на труда. Клъстерният подход издига НИРД на ново ниво и помага да се обединят университетите и бизнеса. Преосмисляне на публичните политики и инвестиране в

технологии центровете ще допринесат за адаптирането към новите реалности на пазара на труда. Това би улеснило процесите на трансфера на знания и технологии, в контекста на прилагането на научни разработки и иновации в практическите дейности и пригодността за заетост на завършващите студенти. Образованието е поставено и разгледано чрез процесите на глобализация, а бързото му адаптиране е единственият начин да отговори на технологичните промени. Получените резултати от емпиричния анализ показват, че клъстерният подход издига научноизследователската и развойна дейност на ново ниво и подпомага обединяването на университетите и бизнеса.

КНИГА НА БАЗАТА НА ЗАЩИТЕН ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

1. Маджурова, Б., Социалните трансфери между фискалния натиск и социалната поносимост. Университетско издателство "Паисий Хилендарски", Пв., 2020, ISBN 978-619-202-556-4

Анотация: В настоящето изследване е разгледана връзката на социалните трансфери с фискалния натиск, който оказват и невъзможността да се жертва социалната поносимост с цел преодоляването му. Разгледани са съществуващите определения, систематизирани са и класифицирани. За целите на настоящия труд е възприета дефиниция за социалните трансфери. Социалните трансфери са разходи, които се прехвърлят чрез данъци и бюджета от едни субекти и институти към други. В този си смисъл трансферите зависят от определянето на условията, които правят законното им получаване от лица, семейства и институции, както и от обстоятелствата, които определят правото на трансфери. Необходимостта от социални трансфери се поражда от моралните и етични ценности, които всяко общество изповяда. Социалните трансфери са част от политиката на държавата за възпроизводството на човешкия капитал - основен фактор в производството на стоки, услуги и публични блага. Те имат за цел да намалят социалните неравенства в обществото, да подпомогнат хората, които поради нетрудоспособност или други житейски проблеми не могат сами да си осигурят нормално съществуване. Същевременно социалните трансфери оказват съществен натиск върху консолидирания бюджет на държавата и тяхното нарастване спрямо 21 брутния вътрешен продукт е за сметка на икономическия растеж или води до

нарастване на вътрешния и външния дълг. Политиката на фискална консолидация, включваща ограничаване на публичните разходи, в това число и на социалните трансфери, намалява този натиск. Едновременно с това тя може да бъде провеждана само в определени социално поносими граници. Степента на тази социална поносимост се изразява в недопускане на лишения от достигнатото ниво на благосъстояние, в избягване на ерозия на човешкия капитал и на социалните институции с бъдещи негативни въздействия върху икономическия растеж. Политиките на социални трансфери и фискална консолидация не трябва да се противопоставят, да се разглеждат като алтернативи. Те са две страни на една и съща монета, а поддържането на обществено приемлив баланс между тези две страни е измерител на номиналната стойност на тази монета. Колкото повече тези политики водят до едно по-високо ниво на обществена удовлетвореност, толкова по-висока е и номиналната стойност

Самооценка: Изведена зависимостта между оказван от социалните трансфери фискален натиск върху консолидирания бюджет, от една страна, и обществената поносимост към политиката на фискална консолидация, целяща тяхното ограничаване, от друга страна. Така повишаването на ефективността на социалните трансфери чрез структурни реформи се представя като безалтернативно решение на проблема с нарастващия натиск върху фиска, формиран под влиянието на редица обективни и субективни фактори в българската икономика. Зоната на обществено приемливите социални и фискални политики се разглежда не като статично състояние (стандарт), а като динамична макроикономическата, социално-политическата и демографската среда, определена от съотношението между фискалния натиск и социалната поносимост. Систематизацията на дефинициите, архитектурата и класификациите на социалните трансфери, направена за целите на дисертационното изследване дава възможност за извеждане на оригинална класификация на социалните трансфери според приноса им (пряк и косвен) за нарастването на БВП. Чрез прилагане на корелационен, регресионен анализ на емпирични данни и тестване на адаптиран за целите на изследването модел на МОТ е показано, че обхватът на социалните трансфери в България е на нормално за ЕС равнище, но проблемът е в ефективността на трансферите по отношение на риска от бедност. На основата на сравнителен анализ между България и ЕС и чрез 22

инструментариума на дескриптивната статистика е направен опит да се измери неефективността им спрямо този риск. Чрез разглеждането на секторните социални политики по хоризонталните и вертикални оси „фискален натиск - социална поносимост“ е обогатен анализът им и са направени препоръки за тяхното развитие и усъвършенстване. Освен това така тези политики са обвързани с такива важни макроикономически дисбаланси в българската икономика като структурата на държавните приходи, структурните несъответствия на трудовия пазар, нарушената динамика на съвкупното търсене и задържането на икономическия растеж.

УЧЕБНИК

1. Христосков, Й., Маджурова, Б. Социална политика. УИ „Паусий Хилендарски“, 2020 ISBN 978-619-202-561-8

Анотация: Учебникът е осигурява задълбочено познание в теорията на социалната политика. Структуриран е в две части: 1. теоретична част на учебника, която се фокусира върху концептуални въпроси на социалната политика: природата, предмета и обекта на тази научна дисциплина; основи дефиниции и принципи; политико- икономическите и идеологически основи на социалната политика; моделите на социално развитие; доходи и тяхното разпределение и преразпределение; същността и класификацията на социалните трансфери. Централен момент в тази част е идеята за държавата на всеобщото благосъстояние и моделите на социална политика; 2. Втората част е насочена към определени политики и материално-правните норми, институционалното устройство и реалните проблеми на основните програми за социална защита: ограничаване на бедността и неравенството; труд, заетост и безработица; социално осигуряване; здравеопазване; образование; защита и интеграция на хората с увреждания; социално предприемачество; корпоративната социална политика и корпоративна социална отговорност, както и Европейския социален модел. При разработването е използван икономическият подход.

Самооценка: Учебникът е насочен към студенти, които изучават икономически и социални науки. Също така е достъпен и за читатели, които биха искали да се запознаят с тази специфична област и да задълбочат познанията си в нея. Застъпени са,

както

класическите концепции, така и съвременни изследвания, допълващи познанието по социална политика, което придава актуалност и значимост на учебника. Темите са ясно разделени и започват с кратко резюме. Изведени са ключови думи след всяка една тема. Използваната литература е посочена след всяка част на учебника.

Дата: 22.12.2021 г.
гр. Пловдив

Изготвил
гл. ас. д-р Блага Маджурова